

Korpa-Soffi - ett kvinnoöde i Hol

Sofia Dahlgren, född 1855-01-01, oäkta. Lite om hennes släkt och bakgrund. Sofias morfader var artilleristen Isak Dahlgren. Isaks familj bodde i Hol på ett torp under gården Arentorp, torp nr 3 i torpinventeringen. Torpet hade före 1810 varit ryttartorp under rusthållet Arentorp, men nämnda år flyttades underhållet till Bergs by, som övertog underhållet för rote 110, Elvsborgs kompani, Västgöta regemente.

av Eric Carlsson

Modern var Maja Larsdotter och var född på torpet. Hon hade två barn före äktenskapet, fadern till dessa barn var artilleristen Isak Dahlgren. Paret är vigda 1824-10-29. I notering står: "Båda tillhör kyrkostraffade". Paret får sedan ytterligare fyra barn, två söner och två döttrar. Båda söner blev straffade för stöld. Majas och Isaks yngsta dotter, Maja Stina Isaksdotter Dahlgren, var född 1833-12-12. Hon är utflyttad till Alingsås 1853. Från utflyttingslängden kan noteras: "Hon kan innanläsning, lilla katekesen och stora katekesen, samt begriper vad hon läser. Senaste nattvardsgång 9/10 och hennes frejd är oklanderlig; till äktenskap ledig." Allt verkar bra för Maja Stina.

I husförhörslängden 1854-1864 står: "Maja Stina har återkommit från Alingsås 1855." Sedan står det att Maja Stina har ett oäkta barn. Hon återfinnes ej i inflyttningslängd för år 1855, ej heller för år 1854. Från födelseboken: "Född 1/1, döpt 4/1, Sofia, oäkta, fader okänd. Moder, pigan Maja Stina Isaksdotter Dahlgren."

Här på torpet växer Sofia upp. Maja Stinas föräldrar dör, hennes bröder och syster bor kvar på torpet. De båda bröderna Anders och Petter Isaksson Dahlgren har ett digert syndaregister enligt dåvarande prästan-teckningar. Om Anders står noterat: "Kan ej läsa, har inte ADM. Till Her-

rens heliga nattvard avstängd. Dömd 1858 och 1863 för stöld och fylleri; ej heller besöker något förhör. Anders och Petter hedningar."

År 1863 hade huset på torpet blivit mycket dåligt. Det ansågs ej beboeligt. Kommunen fick hjälpa till och skaffa fram ny bostad. Från kommunalprotokoll 1863-08-10: "Isak Dahlgrens barn Anders, Petter, Kristina, Maja Stina och hennes oäkta dotter Sofia flyttar till torpet Liden under Berg." Det var torp nr 55 i torpinventeringen. Här bodde de kvar till 1874, då kommunen ånyo är inblandad för att skaffa en något bättre bostad. Ett torp på Hols bys allmänning hade blivit ledigt, vilket var det sista torpet före fattigtugan.

Anders Isaksson Dahlgren är skriven som torpare på samtliga torp de bebodde. Bröderna Anders, Petter och systern Kristina, fick mycket tidigt ett extra namn, de kallades för "Korpera". De var ju dömda för stöld ett flertal gånger. Detta namn fick de bära med sej hela livet ut. Även Maja Stina och Sofia kallades så. Hela familjen hade en stämpe över sej. Korpen är ju känd för att taga allt som blänker. Av detta fick Sofia namnet Korpa-Soffi. Äldre personer, sade att de hade ett "kräkenamn" (öknamn).

År 1884-06-30 går Sofias morbror Petter ur tiden. Sofia får nu en månadslön av kommunen, hela femtio öre för att hon sköter sin moder, moster och morbror. De erhåller understöd från kommunen, Anders har 7,50 i månaden, Kristina 7,50, Maja Stina 5 kr och Sofia 50 öre. Vissa månader vintertid kan hon få 2,50. Morbrodern Anders går bort 1906-02-06. Efter det Anders är död så har hon fortfarande ett bidrag från kommunen av 50 öre i månaden. Bidraget erhålles även sedan de flyttat in i fattigtugan 1908. Modern Maja Stina är död 1909-11-26 och moderns Kristinas tid är slut 1914-02-07. Nu är bidraget med 50 öre i månaden slut, men hon får bo kvar i fattigtugan. Ved erhåller hon av kommunen om hon hugger veden själv. Hennes yxa kommer längre fram att låta tala om sig.

År 1917 erhåller Sofia ånyo ett bidrag av fem kronor från kommunen per månad, och 1920 höjs det till tio kronor, vilket så skulle förbli livet ut. Hon fortsätter att försörja sej med att gå på olika arbeten på gårdarna. Höst och vår är det tvätt med lakning, på sommaren arbetar hon med att rensa ogräs i rovor eller kålrötter. Hon arbetar även med kardning och spinning av ull, även

stickning av sockor och strumpor på beställning. Hon är aldrig sysslolös. Skulle hon gå en bit så hade hon sin stickestrumpa med sej och stickade medan hon gick.

Sofia blev rätt smutsig, då det sades att hon aldrig tvättade sej, hade långa naglar och var alldeles grå i hyn. En del människor var rädda för henne; hon hade även ett mycket häftigt humör. Därtill är att tillägga, att till män var hon mycket reserverad och lät ingen komma sej nära. En gång hade hon kommit i gräl med en annan kvinna, som även bodde i fattigtugan. Sofia hade blivit kallad horunge och "korpessa". Samtidigt som de kom ihop sig, hade dåvarande kyrkoherden Johan Herman Hallén kommit på besök. När han skulle stilla deras vrede och sära de stridande åt, så råkade kyrkoherden taga Sofia över bröstet, vilket resulterade att kyrkoherden fick en ordentlig örfil. Sofia skulle då ha fällt orden: "Du kan gå hem till prästgårn å känna på dina pigors bröst; jag står inte till tjänst varken till präster eller kommungubbar." För örfilen och orden skulle hon en tid senare ha bitt kyrkoherden om förlåtelse.

Hon tvättade sej inte, som beskrevs tidigare, vilket även resulterade i att det rum hon bebodde blev rätt smutsigt. I fattigvårdsstyrelsens protokoll 1920-12-08, 1922-01-02, 1925-01-05, 1927-03-07, 1930-01-20, 1933-01-23 har orden i protokollen ungefär lika lydelse: "Det beslöts att låta rengöra det rum i fattigtugan som bebos av Sofia Dahlgren, och skulle fattigvårdsstyrelsens ordförande härför söka vidtala en man Svante Hedberg som tidigare biträtt med nämnda arbete och enligt räkning utföra rengöringen." Rengöringarna synes ha skett utan intermezzon.

En gång räddade hon en familj och en lantbrukare, som kommit familjen till hjälp. Det var ett tatarfölje som hade kommit fram till torpet Gonås för våldgästning. Det nämnda torpet låg cirka 400 meter från fattigtugan. Tatarföljet hade begärt fram mat och foder till sina hästar. Detta försökte den lantbrukare som kommit till familjens hjälp att förhindra, vilket resulterade i att han hotades till livet. Då hade torparfamiljen satt sitt hopp till Sofia Dahlgren, alias Korpa-Soffi. Ett barn skickades iväg till fattigtugan för att be Sofia komma till deras hjälp. Sofias ved-yxa kom nu fram, en så kallad timmermansbila, vilken användes då man skrädde timmer. När hon kom fram till Gonås, så sprang hon in till följets

Forts. Korpa-Soffi

hövding och befallde att de genast skulle ge sej av, svängande sin stora timmermansbila framför ögonen på hövdingen. Samtidigt skrek hon långa ramsor som ingen begrep och som slutade med orden "om de inte gick ut ur huset så skulle hon snart se hjärteblodet på dem". Nu fann tattarföljet för gott att ge sig av. Det säges av personer som minnes händelsen att de aldrig visade sej mer i Hol, från att tidigare ha farit igenom Hol varje år.

År 1930 hölls biskops- och prostvisitation i Hols pastorat, i dagar tre, 24-26 oktober. På sista dagen ville biskopen åka till fattigstugan och bese de där boendes förhållanden, och tala med dem. Detta försökte präst och kommundubbar att förhindra, tydligen hade de dåligt samvete för där var inte så fagert enligt personer som kände till förhållandena i fattigstugan. Detta anade tydligen biskopen, så han uttalade bestämt att besöka fattigstugan. Där fick biskopen även träffa Sofia Dahlgren. Det kan tilläggas att Sofia var mycket bibelkunnig. När biskopen började att fråga om budorden, så svarade hon med att läsa upp alla buden med förklaringarna. Vad han än frågade henne om, så läste hon utan till långa stycken ur katekesen eller bibeln. Efteråt sade biskopen, att det bästa med hela visitationen var att han fick träffa Sofia Dahlgren. Om han fick reda på att hon kallades för Korpa-Soffi, finnes ej något om i protokollen.

Den 10 februari 1935 lades Sofia Dahlgren till sina fäder. Det finns mycket mer att skriva om denna kvinna, och än i dag är det många som känner till hennes vildsinta humör, och fräna repliker till de styrande i kommunen, skol- och kyrkoråd.

